

Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Stan

BISERICA ȘI DREPTUL

7. Relațiile externe ale Bisericii.

Ecumenismul

Ediție coordonată de

Pr. Conf. Univ. Dr. Irimie Marga

Apare cu binecuvântarea

ÎPS Dr. LAURENȚIU STREZA,

Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Editura Andreiana

Editura ASTRA Museum

Sibiu – 2016

Cuprins

Nota editorului.....	5
Ecumenicitate și Ortodoxie ecumenică.....	7
Organizații religioase internaționale și interconfesionale.....	36
Pacea, unitatea ecumenică a Bisericii și problemele practice ale Mișcării ecumenice.....	72
În cumpăna veacului. Reflecții și precizări în legătură cu unirea Bisericilor.....	89
Mișcarea ecumenică sau Consiliul Ecumenic al Bisericilor.....	109
Mișcarea ecumenică: a treia Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (New- Delhi, 19 nov. – 5 dec. 1961).....	118
Premise și perspective pentru unirea Bisericii.....	126
Pentru o teologie ecumenică.....	148
Ortodoxia în zările ecumenismului. Perspective ecumenice.....	160
Activitatea Bisericii Ortodoxe Române în cadrul întâlnirilor intercreștine.....	224
Acțiunea papală și replica ortodoxă. Lupta de veacuri a Ortodoxiei slave împotriva expansiunii papale în Răsăritul Europei și triumful acestei lupte.....	230

Aspecte ignorate ale Schismei	274
Expunere și analiză canonică a unor măsuri de organizare a Bisericii Romano-Catolice luate de Conciliul al II-lea Vatican	327
Ortodoxia și Vetero-Catolicismul	344
Perspectiva canonică a relațiilor dintre Ortodoxie și Anglicanism	361
Conferința Lambeth din 1958	392
Cu privire la un viitor Sinod Ecumenic	398

Ecumenicitate și Ortodoxie ecumenică

De când, prin a doua jumătate a veac. XIX, Biserica Anglicană a inaugurat o nouă fază a raporturilor sale cu Ortodoxia – stăruind în tratative mai ales cu Biserica Ortodoxă Rusă, tratative duse în Rusia până la 1912 – s-a stârnit din partea unor teologi apuseni o adevărată avalanșă de critici, atât împotriva Ortodoxiei, cât și împotriva anglicanismului.

Nici atunci și nici mai târziu, cărmuitorii Bisericii Apusene și teologii ei n-au privit cu ochi buni încercările de înțelegere, de apropiere, de colaborare sau de unire între diferitele biserici sau confesiuni creștine necatolice. Dar, în special, perspectiva unei înțelegeri între Ortodoxie și anglicanism i-a tulburat și-i neliniștește și acum, pentru motivul că, în cadrul creștinătății necatolice, aceste două confesiuni sunt cele mai organizate, mai influente și mai animate de dorința de a se apropia una de alta.

În scopul zădărnirii sau a împiedicării eventualei înțelegeri și colaborări mai strânse între Biserica Ortodoxă și cea anglicană, conducerea Bisericii romano-apusene a căutat să discrediteze pe anglicani în fața ortodocșilor, iar pe ortodocși în fața anglicanilor.

Astfel, la 1896, Vaticanul a declarat că hirotoniile anglicane nu sunt valide. Acest lucru înseamnă că Biserica Anglicană nu poate să stabilească relații de intercomuniune „in sacris” cu nicio Biserică în sânul căreia s-a păstrat preoția sacramentală, deci nici cu Ortodoxia, căci dacă aceasta

ar admite intercomuniunea „in sacris” cu anglicanii, și-ar compromite poziția ei dogmatică tradițională și totodată ar decădea din succesiunea apostolică.

Concomitent, au fost lansate aspre critici împotriva Ortodoxiei pe tema ecumenicității, formulându-se acuza că Biserica Ortodoxă a încetat să mai fie o Biserică ecumenică, deoarece ea este organizată în mai multe biserici autocefale care sunt biserici naționale și cu totul independente una de cealaltă. Astfel fiind, fărâmițarea organizației unitare a Bisericii și lipsa de legătură dintre diversele biserici autocefale ar face de fapt iluzorie ecumenicitatea, deoarece aceasta presupune inevitabil tocmai unitatea dintre toate părțile Bisericii.

Prezentând astfel Ortodoxia în fața anglicanilor, s-a urmărit discreditarea ei, vrând să se arate că aceasta, fiindcă nu întrunește însușirea ecumenicității organizatorice așa zicând, nu ar fi de fapt vechea și adevărata Biserică ecumenică, cu care credeau anglicanii că au de a face. Deci, să nu-și facă anglicanii iluzii că prin unire cu ortodoxii ar putea contribui la refacerea unității ecumenice a Bisericii fiindcă însușirea ecumenicității îi lipsește și Ortodoxiei, așa cum îi lipsește și Bisericii Anglicane.

Din vremea aceea până acum, n-au mai încetat atacurile catolice împotriva Ortodoxiei pe tema ecumenicității. Ba mai mult, văzându-se, mai ales după cel Dintâi Război Mondial, că ideea refacerii unității ecumenice a Bisericii o îmbrățișează și așazisa „Mișcare Ecumenică”, Vaticanul și-a sporit încercările de a demonstra că Ortodoxia a căzut din ecumenicitate.

Dar, angajându-se într-o astfel de răfuială, teologia catolică a fost pusă la grele încercări, asumându-și obligația de a lămuri în elementele ei problema ecumenicității

Bisericii, pentru ca astfel, cu raportare la aceste elemente, să poată demonstra în mod logic faptul că Ortodoxia nu ar întruni însușirea ecumenicității.

S-a întâmplat însă, că toată măiestria și întregul arsenal de felurite mijloace folosite în această încercare n-au izbutit nici să lămurească problema ecumenicității și, deci, nici să demonstreze că Ortodoxia ar fi căzut din ecumenicitate.

Rezumând încercările de acest fel, teologul catolic H.J. Congar (în cartea sa: *Chretiennes desunis. Principes d'une oecumenisme catholique*, Paris, 1937) arată că în privința ecumenicității, deși există multe păreri, Biserica Apuseană încă nu și-a formulat o doctrină precisă (Congar, pp. 115, 117 nota 2, 131, 132 etc.). Recunoscând că în Biserica Romano-Catolică nu este încă lămurită îndeajuns învățătura despre ecumenicitate, el mai spune că aceasta este înțeleasă într-un mod incomplet, numai în sens extern cantitativ (p. 117).

Dacă astfel stau lucrurile, este evident că apusenii n-au nicio bază serioasă și nicio îndreptățire morală ca să pună la îndoială ecumenicitatea Bisericii Ortodoxe.

Cât privește acuza că împărțirea Bisericii Ortodoxe în organizații autocefale naționale nu numai că ar contrazice ecumenicitatea, ci ar distruge-o efectiv prin introducerea separatismului teoretic și de fapt în cadrul Bisericii ecumenice, este de observat că această acuză, pe de o parte, se întemeiază tot pe greșita și parțiala înțelegere a ecumenicității doar în sens extern-cantitativ și că, pe de altă parte, ea ignoră cu totul dezvoltarea istorică a organizației bisericești.

Se știe doar că, atât în Biserica ecumenică, în Biserica veche, cât și astăzi în Ortodoxie, principiul autocefaliei nu s-a întemeiat și nu se întemeiază în mod principial și exclusiv pe principiul național, ci și pe alte realități de neînlăturat,

care determină împărțirea oamenilor în grupuri distincte și bine încheiate în jurul unor interese legitime pentru fiecare.

De altfel, cine ar și putea vorbi în sens curent de națiuni și de principiul național în lumea veche, în epoca în care a început organizarea liberă a Bisericii după Constantin cel Mare?

Oricâte vor fi fost diferențele naturale între popoare, credincioșii aparținând acestora erau stăpâniți în cadrul Bisericii și al Imperiului Roman de conștiința că între ei nu mai există nicio deosebire esențială, după ce au primit aceeași credință în Hristos, devenind într-un tot al fiilor ai aceleiași familii creștine.

Firește însă că Biserica a recunoscut întotdeauna dreptul credincioșilor din orice popor de a-și folosi limba lor în viața religioasă, de a-și forma și păstra unele obiceiuri și rânduiele proprii, potrivite cu învățătura creștină, de a avea cler propriu și ierarhie aleasă din rândurile lor.

Condusă de acest principiu, statornicit încă de Mântuitorul (Mt. 28, 19; Mc. 16, 15; Lc. 24, 47) dezvoltat apoi și aplicat de Sfinții Apostoli atât prin activitatea și prin scrisul lor (Fapte, 2, 9; 15, 7 și passim, apoi epistolele Sf. Apostol Pavel Rom. 1, 5, Rom. 11, 13; 15, 16; Gal. 1, 16; 2, 7; 3, 8; 1 Cor. 14, 19 etc. etc.), cât și prin tradiția pe care ne-au lăsat-o și care în această privință este fixată în canoanele apostolice (Can. 34 etc.), Biserica Răsăriteană n-a făcut niciodată altceva decât să păzească și să zidească unitatea ei proprie din varietatea firească a elementului natural pe care se reazemă și în mijlocul căruia lucrează.

Respectând varietatea firească a acestui element, ea n-a introdus prin el niciun fel de separatism și nici nu l-a transformat în mijloc de spargere a unității Bisericii, ci

l-a armonizat mereu, cuprinzându-l sub marea cupolă a Ortodoxiei ecumenice, a unității în credință, în duh, în viață și trăire internă, ca și în lucrare externă.

Călăuzită de aceste principii, vechea Biserică a îngăduit constituirea în sânul ei a numeroase organizații independente sau libere, adică bucurându-se de libertatea și dreptul de a se conduce singure, însă după rânduilele de bază obligatorii pentru toată suflarea creștină.

Ca urmare, încă de la începuturile organizării lor, unele biserici locale s-au constituit fie în cadru etnic, fie în cadru geografic, fie în cadru cultural – după aria în care-și găsea fiecare grupare de credincioși un suport sau un reazem natural corespunzător aspirațiilor și intereselor ei.

Astfel, se știe că biserici autocefale au fost, încă de la organizarea lor, următoarele: Biserica din India (Malabar), Biserica Georgiană, Biserica Abisiniană, Biserica Siriană, apoi Biserica din Nordul Africii, Biserica din Italia, Biserica din Cipru, Biserica din Galia, Biserica din Spania, diverse episcopii și toate mitropoliile, apoi cele cinci patriarhate apostolice, apoi Justiniana I, Biserica Ravenei, Biserica Tesalonicului etc.

După cum se vede, nu toți credincioșii bisericilor autocefale vechi s-au grupat după apartenența lor etnică, ci unii, ca cei din Cipru, s-au grupat într-o Biserică autocefală determinați de condiții geografice care i-au făcut să aibă interesele lor aparte prin care s-au deosebit de alte grupări de credincioși. La fel s-au petrecut lucrurile și cu cei din Nordul Africii, cu cei din cosmopolita Sirie, cu cei din Egipt etc.

Târziu de tot, când popoarele au ajuns în stadiul de dezvoltare care le-a permis să se afirme ca națiuni, s-a pretins și s-a recunoscut dreptul lor de a se constitui în

biserici autocefale naționale. Cadrul național constituind o bază naturală care legitima organizarea unei biserici autocefale și care mai legitima și multiple interese comune ale credincioșilor aparținători unei națiuni, evident că Ortodoxia a acceptat constituirea de noi biserici autocefale pe baze naționale, după cum tot pe baze legitime, se acceptase același lucru în Biserica veche.

Vechea organizare a bisericilor autocefale dovedește că a fost posibilă menținerea ecumenicității Bisericii în condițiile împărțirii ei în unități firești. Ca urmare, nici împărțirea ei în unități naționale autocefale, unități tot atât de firești ca și cele din trecut, nu înseamnă cădere din ecumenicitate sau lipsirea Bisericii de însușirea ecumenicității.

Cu toate acestea, deoarece, pe de-o parte, continuă a se discuta problema ecumenicității, repetându-se și răspândindu-se și astăzi teza falsă elaborată de apuseni despre contradicția dintre ecumenicitatea Bisericii și dintre unitățile ei autocefale¹, iar pe de altă parte, se caută a se impune concluzia că numai Biserica Apuseană este ecumenică și că deci regăsirea pe plan ecumenic a întregii creștinătăți se poate face numai în sânul Bisericii Catolice², vom încerca o analiză mai amplă a problemei, căutând să deslușim lucrurile, într-o perspectivă cu adevărat ecumenică.

*

¹ În atitudinea luată oficial de Vatican la 1 ian. 1955 față de recenta organizare a Bisericii Catolice din China, în formă de Biserică autocefală națională.

² În atitudinea luată față de Mișcarea Ecumenică, mai demult și precizată din nou în 1954, cu ocazia Adunării Generale a Mișcării Ecumenice, ținută în aug. 1954, la Evanston SUA.